

De frivilliges betydning i de folkeoplysende organisationer

- **DFS' frivillighedsundersøgelse, sommeren 2011**

De vigtigste pointer fra DFS' frivilligundersøgelse:

- Der er mere end 70.000 frivillige blandt de folkeoplysende organisationer i DFS.
- I 70 % af medlemsorganisationerne udfører de frivillige halvdelen eller mere af arbejdet.
- De frivillige har en stor eller altafgørende betydning for organisationernes virke.
- Udover bestyrelsesarbejde er praktisk arbejde ved enkeltstående arrangementer den type frivilligt arbejde, der hyppigst forekommer i organisationerne.
- Gruppen af frivillige er mangfoldig med hensyn til køn, alder og beskæftigelse, men der er blandt organisationerne en overvægt af kvinder, af midaldrende og ældre, og af folk i beskæftigelse. For et enkelt type frivilligt arbejde – praktisk arrangementsarbejde – svarer 20 % af organisationerne, at den typiske frivillige er en studerende.
- Personlige opfordringer og annoncering i medlemsblade er de væsentligste metoder til rekruttering af nye frivillige.
- Der er brug for flere frivillige!

1. Baggrund

I anledning af at der både internationalt og nationalt er fokus på folk, som arbejder frivilligt i 2011 har vi i Dansk Folkeoplysnings Samråd (DFS) været interesserede i at få et større indblik i, hvilken betydning de frivillige har for vores medlemsorganisationer, både skoleformerne og foreningerne. Derfor har vi i juni 2011 gennemført en webbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt vores 33 medlemsorganisationer¹

2. Metode

Et spørgeskema blev sendt til alle 33 organisationers administration og 26 organisationer meldte tilbage heraf 1, der ikke mente skemaet var relevant i den pågældende organisation. Således har 25 organisationer besvaret spørgeskemaet helt eller delvist.

Det frivillige arbejde er i undersøgelsen defineret ved at være:

- frivilligt (uden tvang)
- ulønnet (dog er et symbolsk beløb og dækning af udgifter i orden),
- til gavn for andre end en selv og ens familie

¹ Foreninger i kursiv har ikke deltaget i undersøgelsen: AOF Danmark, *Atlantsammenslutningen*, Daghøjskoleforeningen, *Dansk Amatørorkesterforbund*, Dansk Amatør Orkester Samvirke, Dansk Amatør Teater Samvirke, Dansk Kvindesamfund, Dansk Oplysnings Forbund, Demokrati i Europa, Efterskoleforeningen, FDB, FN-forbundet, *Folk & Forsvar*, Folkehøjskolernes Forening i Danmark, Folkekirkens Ungdomskor, Folkeligt Oplysnings Forbund, Folkeuniversitetet, Folkevirke, *Foreningen af Husholdnings- og Håndarbejdsskoler*, Foreningen NORDEN, *Fritid & Samfund*, Grundtvigs Forum, Grænseforeningen, Grøn Hverdag, *Kvindernes U-landsudvalg*, LOF, Mellempfolkeligt Samvirke, NETVÆRK for oplysning, Netværket for Økologisk Folkeoplysning, *Produktionsskoleforeningen*, *Sammenslutningen af Lokalarkiver*, Sammenslutningen af Lokale Radio- og TV-stationer, Socialistisk Folkeoplysningsforbund.

- organiseret (sker i en organisatorisk sammenhæng)
- en aktivitet (ikke bare et medlemskab)
- kan udføres af medlemmer af organisationen eller andre

Definitionen lægger sig op af den definition, der bruges af Center for frivilligt socialt arbejde (www.frivillighed.dk), med den tilføjelse, at arbejdet kan udføres af medlemmer af organisationen eller andre.

3. Medlemsorganisationerne

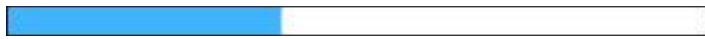

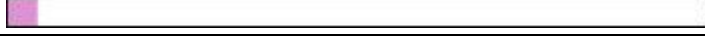
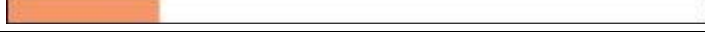
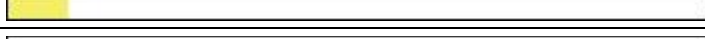
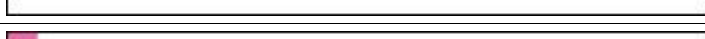
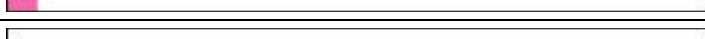
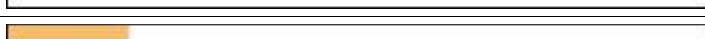
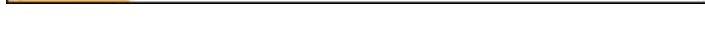
Medlemsorganisationerne er meget varierede. De spænder fra oplysningsforbund til aktivitetsbaserede (herunder kulturelle) foreninger og idébaserede herunder internationalt orienterede organisationer.

Medlemsorganisationerne er alle landsdækkende, men er organiseret på forskellig vis lokalt. Der er en stor gruppe af foreninger (såsom f.eks. Grænseforeningen, Mellemløst Samvirke og Landsforeningen for Dramatisk Virksomhed – alle med individuelle medlemmer), og der er en stor gruppe af skoleformer (aftenskoler, højskoler, efterskoler osv. – alle med ”brugere”). Med andre ord er det en meget uensartet gruppe af organisationer, vi har undersøgt.

Et fælletrek er dog, at alle har en foreningsstruktur med bestyrelser.

Knap 40 % af DFS’ medlemsorganisationer har under 25 lokale afdelinger. Men det gælder også for ca. halvdelen af organisationerne at de har over 75 lokale afdelinger, se tabel 1 nedenfor.

Tabel 1:

Hvor mange lokale afdelinger/skoler/grupper har organisationen?		Answer Percent	Answer Total
0-25		39,1%	9
26-50		4,4%	1
51-75		4,4%	1
76-100		21,7%	5
101-125		8,7%	2
126-150		0%	0
151-175		4,4%	1
176-200		0%	0
Andet antal : (i så fald hvor mange)		17,4%	4
		Total answers	23

Under andet antal er nævnt 730, 512, 262, 260.

4. Omfanget af frivillige personer i organisationerne

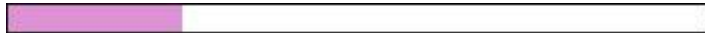

Vi spurgte hvor mange personer der efter respondentens skøn, har udført frivilligt arbejde i organisationen (nationalt såvel som lokalt) i løbet af det sidste år. Mellem 70.000 og knap 73.000 har udført frivilligt arbejde hos de 22 organisationer, der har besvaret netop dette spørgsmål.

Der er altså et betragteligt antal frivillige involveret i de folkeoplysende organisationer i DFS' medlemskreds.

5. Betydningen af de frivilliges arbejdsindsats

De frivillige udfører en stor del af arbejdet i vores medlemsorganisationer. I næsten halvdelen af vores organisationer udfører de frivillige hovedparten af alt det arbejde, der udføres. For omkring 30 % af organisationerne er det dog en mindre del af arbejdet, der udføres af frivillige

Tabel 2:

Hvor stor en andel af organisationens samlede arbejde (nationalt/lokalt) vil du skønne udføres af frivillige?		Answer Percent	Answer Total
Alt arbejdet		0%	0
Hovedparten af arbejdet		45,8%	11
Halvdelen af arbejdet		25,0%	6
En mindre del af arbejdet		29,2%	7
Total answers			24

Så at sige alle organisationer melder tilbage, at de frivillige har meget stor eller altafgørende betydning for organisationens virke:

"De frivillige er af vital betydning for foreningen. Forkvinde og styrelse er frivillige, de lokale kredse består af frivillige, og de er frivillige på alle projekter. Rådgivning består også af både frivillige og fagpersoner og frivillige medhjælpere".

De frivillige er *"afgørende for at kunne opfylde organisationens ambitioner og omgivelsernes ønsker og forventninger"*

Naturligt nok er foreninger baseret på en foreningsstruktur afhængige af frivillige:

Bestyrelserne består af frivillige, og de er herfor nødvendige for drift, udvikling og i det hele taget eksistens. Og ikke mindst: *"Bestyrelsesmedlemmer har afgørende rolle lokalt"*. De spiller en rolle som lokale ambassadører for foreningernes ideer og aktiviteter.

”De er af stor vigtighed, da de som bestyrelsesmedlemmer er en forudsætning for meningsdannelsen, som ligger bag aktiviteterne i den enkelte aftenskole”

Essensen er at *”uden medlemmer, der ønsker at arbejde frivilligt, vil organisationes have svært ved at hævde sin berettigelse, og vil på sigt ikke have store overlevelsesmuligheder”*

6. Hvilken type frivilligt arbejde udføres i organisationerne?

Vi kan opdele de typer af frivilligt arbejde, der foregår, i tre grupper, hvor den første gruppe består af det arbejde, der udføres i langt de fleste organisationer (mere end 20 organisationer). Gruppe to er den type arbejde, der foregår i en stor del af organisationerne (10 til 20 organisationer), og den sidste gruppe er arbejde, der foregår i færre end 10 organisationer. Se tabellen nedenfor.

Gruppe 1

Som ventet er der i alle organisationer frivillige bestyrelsesmedlemmer og lignende tillidsposter. Også frivillige, der udfører praktisk arbejde ved enkeltstående aktiviteter er repræsenteret i næsten alle organisationer. Eksempelvis er der frivillige i højskolernes elevforeninger, der yder en stor indsats omkring aktiviteter i lokalområdet, udlandet og ved indsamlinger.

Gruppe 2

De typer frivilligt arbejde, der foregår i en stor del af organisationerne, er administrativt og praktisk arbejde, redaktionsarbejde samt instruktion/holdledning/undervisning. Et eksempel på frivillig undervisning er korledere og organister, der som ”frivillige professionelle” engagerer sig i Folkekirkens Ungdomskor for at fremme korsangen i Danmark.

Gruppe 3

De lidt mere specialiserede typer frivilligt arbejde, der foregår i medlemsorganisationerne er rådgivning udført af professionelle (eksempelvis rådgivningen i Dansk Kvindesamfund). Det er kampagne- og informationsvirksomhed samt andet arbejde såsom forlagsvirksomhed, lobbyvirksomhed, rengøring etc. Informationsvirksomheden, der eksemplvis i Grænseforeningen er en betydelig aktivitet, hvor medlemmer informerer andre om det danske mindretal i Sydslesvig.

Tabel 3:

Hvilke typer frivilligt arbejde forekommer nationalt/lokalt i organisationen?	Antal svar	Andel
Bestyrelses- og rådsarbejde (tillidsposter personen er valgt til)	24	100%
Administrativt og praktisk arbejde (herunder fundraising, planlægning mv.)	17	71%
Redaktionsarbejde (ved udgivelse af blad eller TV/radio-udsendelser, hjemmeside)	15	63%
Instruktion, holdledning, undervisning	14	58%
Rådgivning	9	38%
Kampagne- og informationsvirksomhed (udover tilbagevendende bladudgivelser)	8	33%
Praktisk arbejde ved enkeltstående arrangementer (møder, seminarer, træf etc.)	22	92%
Andet (f.eks. forlagsvirksomhed, lobbyvirksomhed, indsamlinger og rengøring)	4	17%

Note: 24 respondenter har besvaret spørgsmålet. Andelen refererer til andel blandt responderende medlemsorganisationer. Det tyder dog på, ifølge andre besvarelser, at der er mangelfuld input til dette spørgsmål, så der blandt flere organisationer end de nævnte forekommer frivilligt arbejde indenfor eksempelvis rådgivning og kampagne- og informationsvirksomhed.

7. Hvem er frivillig i de folkeoplysende organisationer?

Altovervejende er det en mangfoldig skare af personer, både kvinder og mænd, yngre og ældre samt beskæftigede og ledige, der er repræsenteret blandt de frivillige. Nogle fællestræk er dog, at det tit er tidligere eller nuværende deltagere i aktiviteter, at det er ildsjæle og dygtige amatører. I eksempelvis Folkeuniversiteterne er det typisk den lokale skolelærer, bibliotekar eller præst eller måske andre med videregående uddannelser, der er frivillige.

A. Karakteristik af den typiske frivillige med hensyn til køn

I 2/3 af organisationerne er der en ligelig fordeling af mænd og kvinder, mens der i den sidste tredjedel er en overrepræsentation af kvinder indenfor alle typer af frivilligt arbejde. Se nærmere detaljer i tabellen nedenfor.

Tablet 4: Hvordan vil du karakterisere den typiske frivillige med hensyn til køn?

	Kvinde	Mand	Ligelig fordeling	Svar
Bestyrelses- og rådsarbejde (tillidsposter pers valgt til)	17% (4)	13% (3)	70% (16)	23
Administrativt og praktisk arbejde (herunder fundraising, planlægning mv.)	31% (5)	6% (1)	63% (10)	16
Redaktionsarbejde (ved udgivelse af blad eller TV/radio udsendelser, hjemmeside)	23% (3)	8% (1)	69% (9)	13
Instruktion, holdledelse, undervisning	21% (3)	7% (1)	71% (10)	14
Rådgivning (personer med professionel baggrund)	22% (2)	11% (1)	67% (6)	9
Kampagne- og informationsvirksomhed (udover tilbagevendende bladudgivelser etc.)	38% (5)	0% (0)	62% (8)	13
Praktisk arbejde ved enkeltstående arrangementer (møder, seminarer, træf etc.)	27% (6)	9% (2)	64% (14)	22

Note: Procenttal er afrundet til hele tal

B. Karakteristik af den typiske frivillige med hensyn til alder

Med hensyn til alderssammensætningen blandt de frivillige er der her, ikke overraskende, en overvægt af midaldrende og ældre personer, eksempelvis svarer halvdelen af organisationerne at det typiske bestyrelsesmedlem er 56 år eller derover.

Et par organisationer har svaret, at den typiske frivillige er yngre under 35 år, når det drejer sig om undervisning og informationsvirksomhed, og lidt flere, nemlig 5 organisationer, har yngre frivillige til at hjælpe med praktisk arbejde ved enkeltstående arrangementer.

Tabel 5: Hvordan vil du karakterisere den typiske frivillige med hensyn til alder?

	Yngre (op til 35 år)	Midaldrende (mellem 36 og 55 år)	Ældre (56 år og derover)	Mangfoldig (kan ikke karakteriseres)	Svar
Bestyrelses- og rådsarbejde (tillidsposter personen er valgt til)	0% (0)	21% (5)	50% (12)	29% (7)	24
Administrativt og praktisk arbejde (herunder fundraising, planlægning mv.)	0% (0)	39% (7)	33% (6)	28% (5)	18
Redaktionsarbejde (ved udgivelse af blad eller TV/radio udsendelser, hjemmeside)	7% (1)	33% (5)	47% (7)	13% (2)	15
Instruktion, holdledelse, undervisning	13% (2)	25% (4)	31% (5)	31% (5)	16
Rådgivning (personer med professionel baggrund)	0% (0)	29% (4)	29% (4)	43% (6)	14
Kampagne- og informationsvirksomhed (udover tilbagevendende bladudgivelser etc.)	13% (2)	31% (5)	38% (6)	19% (3)	16
Praktisk arbejde ved enkeltstående arrangementer (møder, seminarer, træf etc.)	23% (5)	18% (4)	41% (9)	18% (4)	22

Note: Procenttal er afrundet til hele tal

C. Karakteristik af den typiske frivillige i forhold til beskæftigelse

En del organisationer svarer, at de frivillige kommer med en mangfoldig baggrund. Det gælder således for næsten 2/3 af besvarelserne om de bestyrelsesfrivillige. Blandt de organisationer, der mener at kunne karakterisere den typiske frivillige, er der oftest tale om frivillige, der samtidig har en hovedbeskæftigelse.

Ved en enkelt type arbejde, nemlig det praktiske arrangementsarbejde, svarer 5 organisationer, at den typiske frivillige er en studerende. Ellers er studerende, og i særdeleshed ledige sjældent den typiske frivillige.

Tabel 6: Hvordan vil du karakterisere den typiske frivillige i forhold til beskæftigelse?

	Ledig	Studerende	I arbejde	Pensionist	Mangfoldig (kan ikke karakteriseres)	Svar
Bestyrelses- og rådsarbejde (tillidsposter personen er valgt til)	0% (0)	0% (0)	30% (7)	9,% (2)	61% (14)	23
Administrativt og praktisk arbejde (herunder fundraising, planlægning mv.)	0% (0)	0% (0)	41% (7)	18% (3)	41% (7)	17
Redaktionsarbejde (ved udgivelse af blad eller TV/radio udsendelser, hjemmeside)	0% (0)	0% (0)	46% (6)	15% (2)	38% (5)	13
Instruktion, holdledelse, undervisning	0% (0)	13% (2)	33% (5)	7% (1)	47% (7)	15
Rådgivning (personer med professionel baggrund)	0% (0)	0% (0)	46% (6)	0% (0)	54% (7)	13
Kampagne- og informationsvirksomhed (udover tilbagevendende bladudgivelser etc.)	0% (0)	13% (2)	27% (4)	7% (1)	53% (8)	15
Praktisk arbejde ved enkeltstående arrangementer (møder, seminarer, træf etc.)	5% (1)	23% (5)	18% (4)	9,% (2)	45% (10)	22

Note: Procenttal er afrundet til hele tal

8. Rekruttering af frivillige

Det er altovervejende personlige opfordringer, der bliver brugt til at rekruttere nye frivillige (det gælder for 18 ud af 25 af organisationer), mens en del også bruger annoncering i medlemsblade (det gælder for 10 organisationer).

Tabel 7:

Hvad gør organisationen fra centralt hold for at tiltrække frivillige?	Antal svar	Andel
Personlig opfordring til potentielle frivillige	18	72%
Annoncering i medlemsblad eller på organisationens hjemmeside	10	40%
Annoncering i eksterne skriftlige eller elektroniske medier	2	8%
Deltagelse i messer, lokale aktivitetsdage mv.	4	16%
Andet (f.eks. opslag i butikker)	4	16%

Note: 25 respondenter har besvaret spørgsmålet. Andelen refererer til andel blandt responderende medlemsorganisationer

9. Initiativer for at fastholde de frivillige

Det er hyppigst kurser, der bruges i bestræbelserne på at fastholde de frivillige i organisationen.

”Vi gennemfører kursus, hvor vi lærer erfarne frivillige at undervise nyvalgte. Der holdes på den måde ca. 20 kurser for nyvalgte landet rundt. Vi gennemfører desuden en årlig uddannelsesmesse over en weekend - med ca. 200 deltagere (dvs. så mange, der kan være på vores kursuscenter).”

Endvidere er der nogle steder tilbud om læring i udøvelsen af f.eks. udvalgsarbejde:

"Bestyrelsens udvalg tilbyder adgang for frivillige med særlig interesse i pågældende politiske arbejdsområde, hvorigennem de får indflydelse og opnår læring"

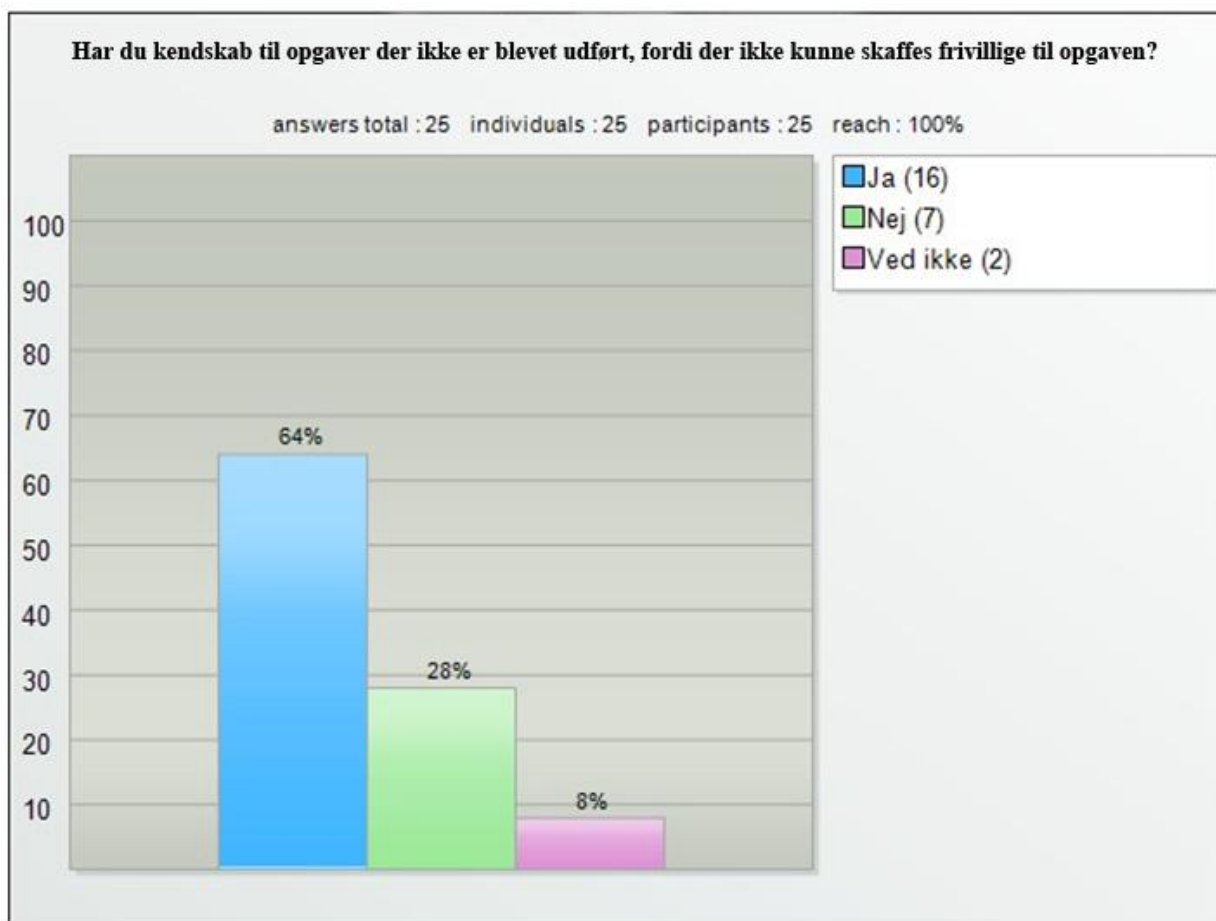
Flere organisationer nævner, at *"det er sagen der fastholder de frivillige"*

Endelig bliver det nævnt, at møder (herunder årsmøder), sociale fællesarrangementer, godt socialt samvær, ros og anerkendelse, fest for de frivillige, deltagelse i internationale arrangementer netværksaktiviteter samt inspiration og indflydelse er med til at fastholde folk.

10. Er der brug for flere frivillige?

Det er en kendt sag, at det til tider er vanskeligt at skaffe folk nok til "det lange seje træk" som f.eks. bestyrelsesarbejde. Er der opgaver, der i øvrigt ikke bliver udført, fordi der ikke kan skaffes frivillige til opgaven? Det svarer 2/3 af organisationerne ja til. Så ja, der er brug for flere frivillige for at lave det arbejde, der er relevant for organisationerne.

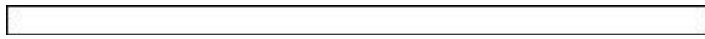
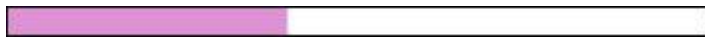
Figur 1:

11. Samarbejde omkring frivillige blandt DFS' medlemsorganisationer?

Der er markant interesse for at samarbejde i en eller anden form, og ingen er ikke interesserede!

Tabel 8:

Vil din organisation være interesseret i at arbejde sammen med andre af DFS' medlemsorganisationer omkring anerkendelse, rekruttering og fastholdelse (herunder uddannelse) af frivillige?		Answer Percent	Answer Total
Ja		60%	15
Nej		0%	0
Ved ikke		40%	10
Total answers			25
Unique Respondents			25
Respondent Reach			100%